

**Cofnodion Cyfarfod Fforwm Mynediad Lleol De Eryri
a gynhaliwyd ddydd Mawrth 12 Rhagfyr am 5.45 yp.
Y Ganolfan Gymunedol, Abergynolwyn**

Presennol – Aelodau:	Mr Aled Thomas Mr Hedd Pugh Mr Huw Roberts Mr David Coleman Mrs Gaynor Davies Mr Tim Faire	Cyng Dewi Owen Cyng John Pughe Roberts Mr Alun Evans Mr Delwyn Evans Mr Alun Edwards Mr Geraint Rowlands
-----------------------------	---	---

Swyddogion / Arsylwyr:	Peter Rutherford (APCE) Rhian P Williams (APCE)	David P Jones (APCE)
-------------------------------	--	----------------------

Croesawodd HP bawb i'r cyfarfod heno.

1. Ymddiheuriadau	Mr Emlyn Roberts Mrs Lesley Amison	Cyng Eryl Jones Williams
--------------------------	---------------------------------------	--------------------------

2 . Datgan Budd

Dim

3 . Cofnodion Blaenorol

Cymeradwywyd

4. Materion yn Codi

i) Mesur Lles Anifeiliaid – Diweddaraf

Dosbarthodd PR gopi o *fanylion Rob Taylor* yr oedd wedi'i ddsbarthu o amgylch y bwrdd. Yn anffodus, ni allai RT fod yn bresennol heno ond roedd wedi anfon diweddariad ysgrifenedig a oedd wedi'i ddsbarthu heno.

Roedd yn amlwg bod atal Pwyllgor Seneddol San Steffan dros y Mesur Lles Anifeiliaid wedi bod yn rhwystredig iawn i'r holl gyfranwyr. Roedd trafodaethau'r Pwyllgor wedi cynnwys mater sy'n peri pryder i gŵn. Byddai'n anodd yn awr asesu beth yw barn Llywodraeth San Steffan ar hyn.

Mae RT wedi cynnig mynychu yn gynnar y flwyddyn nesaf gobeithio i gael diweddariad.

Soniodd AE fod y Gweinidog wedi dweud eu bod yn 'ymroddedig i'r maes gwaith hwn ac y byddant yn cyflawni cyn yr etholiad cyffredinol' ond dim ond ychydig o amser oedd cyn etholiad felly mae'n annhebygol y byddai unrhyw beth yn digwydd tan ymhell ar ôl hynny. Roedd hyn yn siom enbyd i'r sector.

Soniodd PR eu bod yn rhan o god ymddygiad CNC yn ymwneud â chŵn ond nid oedd yn hyderus sut y byddai'r cyhoedd yn croesawu hyn a dim ond rhan o'r ateb ydoedd. Heb ddulliau eraill o gosbi megis dirwyon ac ati ni fyddai hyn yn dod yn rhan annatod o feddylfryd y cyhoedd tra yng nghefn gwlad. Efallai y bydd ymgais arall ar Fil Aelod Preifat arall.

Soniodd AE y gallai Ben Lake AS geisio datgelu hyn eto.

ii) Rhyd yr Onnen – Ffordd Ddiddosbarth Cwrt – Diweddariad

Cyhoeddodd PR fod llawer o rannau o'r ffordd hon (Ffordd Ddiddosbarth) bellach mewn cyflwr gwael iawn ac nad oedd modd ei defnyddio. Roedd un o'r grwpiau gyrru oddi ar y ffordd hefyd wedi rhoi rhybudd i Wynedd i gynnal a chadw'r trac oedd yn golygu eu bod yn awr yn gorfod gwario arian sylweddol i geisio ei wella. Byddai PR yn monitro'r hyn sy'n digwydd ac yn cysylltu â Phrifyrdd Gwynedd ac yn adrodd yn ôl.

Roedd y sefyllfa hon yn anffodus gan fod y grŵp gyrru oddi ar y ffordd GLASS wedi codi eu harian eu hunain i dalu am lifft hofrennydd a'r cerrig i fynd i'r afael â'r mater hwn. Roedd PR wedi trefnu'r lifft hofrennydd a bagiau a diogelwch ond roedd popeth wedi mynd i'r gwellt oherwydd yr anawsterau amrywiol a achoswyd gan randdeiliaid eraill. Nid oedd yr arian hwnnw ar gael bellach ac o ystyried ei gyflwr roedd y defnyddwyr bellach wedi cyflwyno hysbysiad ffurfiol i CG i atgyweirio hyn ac yr oedd modd osgoi hyn i gyd. Dangosodd luniau o'r safle a'i gyflwr. Mawn yw'r rhan fwyaf o'r safle a heb lenwi ar sail sylweddol â cherrig ni fydd yn bosibl cael datrysiaid hirdymor.

Roedd y PC wedi negodi system unffordd ar y llwybr hwn – o Ryd yr Onnen i Cwrt (o'r gorllewin i'r dwyrain) ac roedd y rhan fwyaf o'r cerbydau oddi ar y ffordd yn glynu at hyn ac yn cyfleu'r wybodaeth hon ar eu gwefannau. Roedd yn anffodus nad oedd rhai yn cadw at y rhain gan achosi problemau pan na all dau grŵp basio ei gilydd gan arwain at fwy o ddifrod i'r trac ac weithiau i'r tir cyfagos.

Gallai beicwyr modur gael mynediad i'r llwybr o unrhyw ben ac nid oedd hyn yn broblematig.

Mae angen cyflawni gwaith arall hefyd ar ochr Rhyd Yr Onnen.

Ychwanegodd DC y byddai hyn yn ddrud ac y byddai'n anodd ei gyflawni yn y lleoliad hwnnw. Roedd cyllid yn dynn ar yr adegau gorau heb wario ar lwybrau fel y FfDDD hyn yn hytrach nag ar ffyrdd A a B arferol. Roedd Gwynedd wedi gwario swm mawr yn y gorffennol ar ddraenio i atal y dŵr a gyflenwir rhag cael ei beryglu.

Yno roedd rhai oddi ar y ffordd wedi ceisio rhwystro cwlfertau yn fwriadol er mwyn creu dŵr llonydd.

Roedd GD yn cytuno mai ateb mwy parhaol megis llenwi cerrig yw'r hyn sydd ei angen.

(dywedodd AE - yn anffodus roedd prinder Rhufeiniaid!)

Ychwanegodd AE fod y llwybr hwn bellach wedi dod yn anodd i gerddwyr a'i fod yn ei gwneud yn ofynnol iddynt ddargyfeirio. Byddai'r twll presennol yn llyncu 2-3 cerbyd. Roedd y grwpiau a ymwelodd wedi gwaethygu'r sefyllfa wael hon gan rai sy'n parhau i'w ddefnyddio pan fo mewn cyflwr mor wael. Dywedodd HP, yn wrthnysig, fod hyn wedyn yn dod yn her i rai oddi ar y ffordd.

Byddai PR yn holi Priffyrdd CG beth oedd y diweddaraf ar y gwaith arfaethedig hwn ac yn adrodd yn ôl ond o ystyried ei leoliad a'i gyflwr nid oedd yn debygol o ddigwydd tan y gwanwyn nesaf.

iii) Canllaw i ddefnyddwyr Faniau Cysgu a Chartrefi Modur.

Dywedodd PR fod rhai aelodau wedi sylwi nad oeddent ar y rhestr o safleoedd gwerysyla oedd ar gael. Roedd wedi holi am hyn ac roedd y rhestr wedi'i chadw i'r rhai oedd â chaniatâd cynllunio hysbys. Byddai'n gwneud ymholiadau pellach gyda'r Swyddog pan ddychwelodd ym mis Mawrth o absenoldeb mamolaeth i weld sut y gellid mynd i'r afael ag unrhyw un o'r bylchau hyn.

Os oedd pobl yn teimlo y dylen nhw fod arno, yna allen nhw ddod yn ôl atom ni a byddwn ni'n ceisio eu hychwanegu at y rhestr.

Dywedodd DPJ fod rhai safleoedd yn bodoli cyn 1951 ac nad oeddent yn ymddangos ar y rhestr.

Argymhellodd HP y byddai angen adolygu'r rhestr hon.

Byddai PR yn trafod hyn eto gyda'r Swyddog dan sylw.

5. Gohebiaeth

Dim

6. Diweddariad ar Traws Eryri – Kieren Foster

Cyhoeddodd HP, oherwydd bod y ddolen we yn fyw, y penderfynwyd y gallai KF roi ei gyflwyniad cyn gweddill y trafodion.

Diolchodd KF i EN am y cyfle i roi'r wybodaeth ddiweddaraf i'r aelodau ar y prosiect hwn.

Esboniodd fod hon yn fenter bartneriaeth rhwng y DU a CNC. Roeddent yn awyddus i adfer diwylliant o antur yn hytrach nag unrhyw fath o weithgaredd beicio adrenalín. Beicio oedd un o'r gweithgareddau hamdden awyr agored gwreiddiol a grybwyllwyd yn Adroddiad gwreiddiol Hobhouse¹ – a osododd y cefndir ar gyfer holl Barciau Cenedlaethol y DU.

¹ **Cynigiodd Adroddiad Hobhouse** gan Syr Arthur Hobhouse, a gyhoeddwyd ym mis Gorffennaf 1947 i'r Weinyddiaeth Cynllunio Gwlad a Thref, 52 o ardaloedd cadwraeth yng Nghymru a Lloegr a oedd yn cynnwys yr holl Barciau Cenedlaethol arfaethedig ac Ardaloedd o Harddwch Naturiol Eithriadol. Dilynwyd hyn gan Ddeddf Parciau

Mae llawer o lwybrau pellter hir yn troi o amgylch ethos antur ac archwilio'r meysydd hyn ar feic ac yn cael eu cydnabod fel rhai pwysig i lechyd a Lles y genedl fel y crybwyllwyd mewn araith gan Robert Silken AS a gyflwynodd y Bil Parciau Cenedlaethol i'r Senedd yn Disgrifiodd 1945 nhw fel -

“Nid Mesur yn unig yw hwn. Mae'n siarter pobl – yn siarter pobl ar gyfer yr awyr agored.”

Roedd hyn yn wir yn bell i'w weld pan fo cymaint o bwyslais erbyn heddiw ar lechyd a Lles.

Caniataodd Deddf Cefn Gwlad 1968 y defnydd o feiciau ar lwybrau ceffylau a daeth yn hawl gyfreithiol.

Gan weithio ar brosiectau tebyg, maent wedi annog llwybrau i gyffwrdd â chymunedau a all ddarparu cyfleusterau a chaniatáu i rai era o ryw gymaint o fudd economaidd - yn nodweddiadol y sector llety. Mae data yn dangos bod gan farchogaeth a beicio dymor ehangach. Soniodd adroddiad Glover 2019 (er ei fod wedi'i dargedu'n benodol at barciau Cenedlaethol Lloegr) fod potensial i ganiatáu ac ehangu mynediad hamdden yng nghefn gwlad ar gyfer beicio a marchogaeth.

O ran Traws Eryri maen nhw, fel Cycling UK, wedi gweithio mewn partneriaeth â Chyfoeth Naturiol Cymru (CNC) sydd â chysylltiadau â phartneriaid posibl eraill i ddatblygu'r llwybr hwn ymhellach. Yn sicr roedd Covid yn gatalydd ac yn gyfle i ystyried cyswllt rhwng y canolfannau llwybrau llwybrau.

Mae'r diffyg cynnydd ar ddiwygio mynediad yn dilyn trafodaethau'r Grwpiau Diwygio Mynediad (ARAG) wedi profi'n her wirioneddol lle byddai newidiadau syml yn cael eu gwneud i ddeddfwriaeth yn galluogi creu a/neu ychwanegiadau i'r rhwydwaith gan ddod â buddion hirdymor sylweddol i ddefnyddwyr ar beth yw Hawliau Tramwy presennol neu mewn rhai achosion tir mynediad CGHT.

Mae rhai wedi llofnodi rhai cytundebau mynediad caniatool ar hyd y llwybrffordd ond yn gwerthfawrogi bod llawer iawn mwy o waith i'w wneud i wneud gwelliannau pellach. Mae nifer o Orchmynion Addasu Mapiâu Diffiniol (GAMD) wedi eu cyflwyno i Gyngor Gwynedd yn seiliedig ar dystiolaeth hanesyddol. Roedd y broses o asesu potensial y llwybr yn canolbwyntio ar ddadansoddiad helaeth o fapiau manwl ac yn cynnwys Hawliau Tramwy presennol, tir CNC, tir yr Ymddiriedolaeth Genedlaethol a rhwydweithiau presennol.

Mae'r llwybr yn 122 milltir, gellir dechrau neu gorffen yng Nghonwy yn y gogledd i Fachynlleth yn y de gyda manau fel Betws-y-coed a chanolfannau llwybrau beicio mynydd eraill fel Penmachno a Choed y Brenin ar hyd y ffordd.

Mae'r rhan fwyaf o'r llwybrau'n defnyddio wynebau gan ddefnyddio cilffyrdd, llwybrau ceffylau a chilffyrdd cyfyngedig a llwybrau coedwig.

Cenedlaethol a Mynediad i Gefn Gwlad 1949 a ddarparodd y fframwaith ar gyfer sefydlu pob Parc Cenedlaethol ac AHNE yn y DU. Mae copi gwreiddiol o'r adroddiad a'r map ar gael i'w gweld yn swyddfeydd y Parc Cenedlaethol.

Ffactor pwysig arall oedd ei elfen o gynaliadwyedd – mae beicio yn ddiodyn yn golygu 'llai o geir' ac mae'n bodloni'r holl feini prawf ar gyfer syniadau twristiaeth ac economi cynaliadwy.

Maent hefyd wedi edrych ar faterion ehangach megis treftadaeth, hanes a diwylliant ar hyd ei daith a bydd arweinlyfr yn cwmpasu'r elfennau pwysig hyn. Mae fersiwn Cymraeg o'r canllaw llwybr hefyd. Roeddent yn teimlo bod creu'r llwybr yn ysbryd creu'r Parciau Cenedlaethol i raddau helaeth ac roedd deall a mwynhau ei rinweddau arbennig ac roedd cael mynediad i hwn ar feic neu gefn ceffyl neu gerdded yn golygu bod hyn yn cael ei wneud mewn ffordd fwy cynaliadwy.

Wrth ddadansoddi'r llwybr maent wedi ceisio plethu gwahanol rannau gyda'i gilydd, gan ddefnyddio Hawliau Tramwy Cyhoeddus presennol a chysylltu lle bynnag y bo modd gan gynnwys ffyrdd coedwig presennol a Sarn Helen, – er ei fod yn gwerthfawrogi bod rhai cysylltiadau coll y byddent yn edrych arnynt.

Wrth gysylltu i fod yn un llwybr roedd yn hyderus y byddai hyn hefyd yn helpu i leihau nifer y ceir ar y ffordd rhwng pwyntiau drwy fanteisio ar y llwybr hwn a chrwydro'r Parc Cenedlaethol ar feic mynydd neu ar gefn ceffyl a cherddwyr. Yn ogystal, mae cynnig llwybr aml-ddefnyddwyr amrywiol fel Traws Eryri yn helpu o bosibl i arallgyfeirio ei werth economaidd.

Ychwanegodd fod gan y rhwydwaith rheilffordd o Gyffordd Dyfi a dyffryn Conwy dipyn o ffordd i fynd i fod yn gyfeillgar i feiciau a chynnig cludiant/storio beiciau ond y gobaith oedd y byddai hynny'n gwella pan fyddai'r llwybr yn dod yn fwy adnabyddus.

Mae cysylltu canolfannau llwybrau beicio presennol hefyd yn agwedd bwysig ar y prosiect hwn a sut y gellid neu y gellir gwneud y cysylltiadau hynny gan ddefnyddio'r rhwydwaith HTC presennol. Nid oedd unrhyw gynllun i greu llwybrau ag arwyneb newydd ond roedd llawer o rannau eisoes ag arwyneb garw yn enwedig y rhai o fewn ardaloedd coedwigaeth.

Mae Cycling UK wedi datblygu tua 1000 milltir o lwybrau dros y pum mlynedd diwethaf gan gynnwys Ffordd y Brenin Alfreds i'r Ridgway a chysylltiadau ychwanegol â South Down Way a'r North Downs ymhlith eraill.

Eu partneriaid ar Draws Eryri oedd CNC a'i swyddogion rhanbarthol a lleol a hefyd unigolion amrywiol â chryn wybodaeth leol. Roeddent yn sensitif i rai lleoliadau a byddent yn parhau i archwilio'r rhwydwaith i gael y llwybr gorau a chyfreithlon. Roeddent wedi cyflwyno achos dros un neu ddau o hawliadau cyfreithiol ar adrannau yn seiliedig ar ddefnydd hanesyddol a chyflwynwyd y rhain i Gyngor Gwynedd i'w hystyried. Gobeithio y byddent yn llwyddiannus.

Diolchodd HP i KF am ei gyflwyniad diddorol a gwahoddodd gwestiynau gan yr aelodau.

Gofynnodd AE a oedd unrhyw beth y gallai'r Fforwm ei wneud i helpu i ddatrys y cysylltiadau coll hynny o ystyried cylch gorchwyl y Fforwm ar gyfer galluogi a hyrwyddo gwelliannau mynediad o fewn y PC.

Dywedodd KF ei bod yn siomedig nad oedd yr holl waith a chyfraniadau gan lawer o unigolion, awdurdodau, grwpiau a sefydliadau yn ystod gweithdai a thrafodaethau'r

Grwpiau Diwygio Mynediad (ARAG) wedi'u gweithredu gan LIC ac wedi dod i'r dim. Byddai galluogi rhai o'r argymhellion a wnaed ar gyfer newidiadau i'r ddeddfwriaeth a'r gweithdrefnau ar gyfer Hawliau Tramwy wedi helpu i hwyluso a chyflymu'r prosesau lle mae angen newidiadau. Fel y mae ar hyn o bryd, byddai rhai materion yn cymryd mwy o amser ac o ganlyniad yn anoddach eu datrys.

Diolchodd PR i KF am ei gyflwyniad. Er bod y PC yn gefnogol ar y cyfan i TE, roedd yn amlwg i'r PC o'r cyfathrebiad cyntaf gan Cycling UK a CNC fod yna wahanol faterion cyfreithiol y mae angen eu datrys ar hyd y llwybr. Cytunodd fod ARAG wedi bod yn siom fawr pan oedd gwir angen y diwygiadau a bod y Fforymau Mynediad Lleol hefyd wedi cyfrannu at drafodaethau ARAG.

Pwysleisiodd er bod anghysondebau cyfreithiol yn parhau a bod y llwybr yn cael ei hyrwyddo'n llawn, yna bydd disgwyliadau defnyddwyr yn parhau'n uchel a gallai arwain at ymdeimlad ffug o fynediad lle nad ydynt efallai'n bodoli a hefyd achosi problemau gyda pherchnogion tir yn profi pobl yn cymryd yr hawliau uwch hynny. Roedd yn dal i fod i fod yn broses hir.

Dywedodd KF ei fod yn gwerthfawrogi'r sefyllfa hon a bod yr adrannau a hyrwyddir i gyd yn gyfreithlon a lle nad oedd hynny'n bosibl eu bod yn cael eu dargyfeirio i ffordd neu drac. Cyhoeddir y llwybrau hynny sydd wedi'u mapio ac sy'n dangos llwybrau'r dyfodol.

Gofynnodd HP a oedd gan Cycling UK unrhyw 'gontractau' ffurfiol gyda thirfeddianwyr ar rai o'r adrannau hyn.

Dywedodd KF fod dau gytundeb 10 mlynedd wedi'u llofnodi gyda thirfeddianwyr ar hyn o bryd ond bod llwybrau eraill ar gael pe baent byth yn disgyn i ffordd am unrhyw resymau.

Soniodd TF am y ffaith bod y llwybr wedi'i dargedu at feicwyr mynydd yn hytrach na llwybr teulu.

Dywedodd KF eu bod yn teimlo bod cydbwysedd i'w daro yma rhwng y defnyddwyr hynny a'i fod yn gwerthfawrogi nad oedd rhannau o'r llwybr yn gyraeddadwy gan feiciau o'r math o deulu ond bod y farchnad ar gyfer y rhai oedd angen antur mwy heriol. Nododd fod potensial mawr o hyd o fewn y PC i greu mwy o lwybrau beicio pellter hirach i deuluoedd gan ddefnyddio hen reilffyrdd segur.

Gofynnodd JP a oedd hyn i gyd ar Hawliau Tramwy Cyhoeddus.

Atebodd KF fod llawer iawn o'r llwybr yn defnyddio HTC presennol er eu bod yn gwerthfawrogi bod angen gwyradau mewn rhai adrannau ar hyn o bryd.

Diolchodd HP i KF am ei amser a'i gyflwyniad.

7. Diweddariad ar Lwybr Arfordirol Cymru Gyfan – Rhys G Roberts

Diolchodd RGR i'r aelodau am y cyfle i'w diweddarau ar ran Gwynedd o Lwybr Arfordirol Cymru Gyfan (AWCP – 2007).

Dywedd wrth yr aelodau ei fod yn gyfrifol am adran Arfordirol Cymru Gyfan o fewn ardal Gwynedd sy'n cyfateb i 187 milltir o lwybr. O Lanfairfechan (ffin Gwynedd – Conwy) yn y gogledd i Fachynlleth yn y de. Diddorol oedd cymharu hyn â Chlawdd Offa ²- Llwybr Cenedlaethol a oedd yn debyg o ran hyd ac yn rhedeg ar hyd Cymru gyfan.

Mae hwn yn cael ei ariannu gan grant yn flynyddol gan Lywodraeth Cymru drwy Cyfoeth Naturiol Cymru (CNC) – cydnabu ei bod yn anodd cynllunio ar gyfer grantiau blynyddol. Roedd y rhain oddeutu £170k y flwyddyn sy'n cwmpasu ei rôl a'r gwaith cynnal a chadw sydd ei angen ar gyfer rhan Gwynedd o'r llwybr. Mae hyn yn cael ei baru gan GC gyda swydd Wardeniaid arfordirol.

Mae cynnal a chadw yn ddrud ac yn cynnwys strimio a chlirio llysiau i gyfanswm o tua £40,000 y flwyddyn. Dyma gronfa ar wahân o arian i alluogi datblygu adrannau newydd. Fodd bynnag, pan fydd adrannau newydd yn cael eu hychwanegu at y rhwydwaith Hawliau Tramwy mae hyn wedyn yn ychwanegu at y gyllideb cynnal a chadw gyffredinol. Roedd problem hefyd gan fod llawer o'r dodrefn gwreiddiol (fel marcwyr clwydi a chyfeirbwyntiau) a osodwyd yn 2013 bellach angen eu hadnewyddu a fyddai'n golygu costau pellach.

Y llynedd roedden nhw wedi bod yn gweithio ar y llwybr arfaethedig trwy stad y Penrhyn ar gyrion Bangor a oedd newydd ddwyn ffrwyth ac wedi cymryd sawl blwyddyn i'w gyflawni. Mae hyn 3.2 km ar hyd yr arfordir o fewn eiddo'r stad. Roedd hyn hefyd yn gofyn am waith arwyneb dilynol a oedd yn mynd rhagddo. Mae hyn wedi cymryd rhyw 7 mlynedd i'w gyflawni.

Mae angen gwaith cynnal a chadw ychwanegol ac ailosodiadau ar hyd peth o'r llwybr gwreiddiol gan gynnwys rhai o'r gatiau a'r pontydd cyntaf a osodwyd - roedd hyn yn cymryd llawer o amser ac yn gostus.

Mae rhyw 20 milltir o lwybrau newydd wedi'u creu dros y 12 mlynedd diwethaf ar ôl llawer o drafodaethau gydag amrywiaeth o dirfeddianwyr a thenantiaid i greu Hawliau Tramwy Cyhoeddus newydd.

Roeddent yn cydnabod nad oedd y llwybr weithiau'n agos at yr arfordir mewn rhai ardaloedd ac roeddent yn edrych ar opsiynau amrywiol i wella hyn a byddent yn trafod eu blaenoriaethau gyda CNC yn y dyfodol agos.

Roedd rhai rhannau arfordirol wedi dioddef erydiad arfordirol naturiol sy'n golygu bod yn rhaid iddynt ystyried symud rhai llwybrau ymhellach yn ôl i'r tir mewn rhai lleoliadau. Mae saith safle yn cael eu monitro'n fisol ar hyn o bryd lle gall problemau ymddangos dros nos. Roedd yn rhaid iddynt drafod hyn gyda thirfeddianwyr pan oedd symud llinell dan ystyriaeth. Roedd y mater hwn yn broblematic gan fod yn rhaid iddynt gadw at y broses ddeddfwriaethol arferol a all fod yn feichus. Mae gan PC Penfro system cytundeb treigl yn ôl sy'n gwneud y broses yn haws, ac roeddent yn edrych ar y model hwn.

² Mae Llwybr Clawdd Offa yn llwybr cerdded 177 milltir (285 Km) o hyd. Mae wedi'i enwi ar ôl, ac yn aml yn dilyn, y Clawdd ysblennydd Brenin Offa y gorchmynnwyd ei adeiladu yn yr 8fed ganrif, i rannu ei Deyrnas Mersia oddi wrth deyrnasoedd cystadleuol yn yr hyn sydd bellach yn Gymru ac sy'n rhedeg o Gas-gwent yn ne Cymru i Brestatyn yn y gogledd.

Mae ganddynt hefyd system cownter, ac roeddent yn fwy na pharod i rannu unrhyw ddyddiad ag aelodau'r Fforwm Mynediad Lleol.

Diolchodd PR i RR am ei holl ymdrechion yn enwedig yn ei gyflawniadau diweddar yn Penrhyn.

Gofynnodd a fu unrhyw ddiweddariadau neu newidiadau i'r LIACC yn dilyn adolygiad Huw Iranca Davies AC yn 2022 (ar ei ben-blwydd yn 10 oed). Yn ystod yr ymgynghoriad hwnnw roedd FfMLI y PC a Fforwm Mynediad Lleol Arfon Dwyfor – ar y cyd, wedi argymhell mabwysiadu system treigl yn ôl ar hyd yr arfordir ledled Cymru i wneud y broses hon yn haws.

Yng ngoleuni'r diffyg cynnydd mewn diwygiadau mynediad roedd yn rhaid iddynt ddefnyddio'r ddeddfwriaeth gyfredol a gydnabuwyd yn eang gan bawb i fod yn llafurus, yn ddrud, ac yn fiwrocraidaidd ac nid oedd yn addas ar gyfer gwneud y broses o dreiglo'r arfordir yn ôl yn hawdd yn dilyn difrod storm.

Maent ar hyn o bryd yn edrych ar waith y dyfodol. Mae hyn yn cynnwys rhai newidiadau posibl i'r llinellau presennol yn Llwyngwrl, Harlech, Ynys, Tonfannau a Friog yn enwedig y rhai sydd ar hyn o bryd ymhellach o'r arfordir.

Maent ar hyn o bryd yn ddarostynedig i senario ariannu blynyddol felly mae'n anodd cynllunio datblygiadau yn y dyfodol. Roedd grantiau eraill megis Ardaloedd o Harddwch Naturiol Eithriadol (AHNE) yn seiliedig ar gylchred 3 blynedd a fyddai'n ddefnyddiol.

Gofynnodd HP a oedd modd trefnu ymweliad safle yn eu hardal i weld rhai o'r problemau.

Dywedodd RR fod hyn yn bosibl ac y byddai'n cysylltu â PR ynglŷn â hyn.

Dywedodd AE ei bod yn ddiddorol bod RR wedi sôn am yr anawsterau yr oeddent yn eu hwynebu wrth greu rhannau newydd (ardal Castell Penrhyn er enghraifft) a hefyd y ffaith eu bod hefyd yn creu coridorau cynefinoedd newydd a gofynnodd am farn RR ar yr agwedd hon o'i waith o ystyried awydd LIC i bob tîrfeddiannwr gynyddu amrywiaeth ecolegol eu fferm drwy'r cyllid grant amaethyddol.

Cytunodd RR fod yr agwedd hon ar eu holl rolau yn tyfu ac nad yw bob amser yn hawdd ei gyflawni. Yn nodweddiadol bydd rhai rhannau o Benrhyn a'r blaendraeth yn cael eu cuddio gan wrychoedd a phlannu coed. Dangosodd ymchwil fod cŵn yn tarfu ar fywyd gwyllt yn arbennig ac roedd Traeth Lafan yn arbennig o bwysig ar gyfer gaeafu ac fel man bwydo i adar yr arfordir.

Gofynnodd HJ a oeddent yn defnyddio mwy o ddeunyddiau plastig wedi'u hailgylchu wrth i fwy ddod ar gael ar y farchnad.

Soniodd RR fod rhai o'r celfi derw yr oeddent wedi'u gosod dim ond 10 mlynedd yn ôl wedi cwmpo'n ddarnau a'u bod yn edrych i osod unrhyw beth addas a fyddai'n para'n hirach o lawer - dur neu blastig. Ceir enghreifftiau o bontydd yn cael eu gwneud yn gyfan gwbl allan o blastig wedi'i ailgylchu. Ond mae costau wedi codi'n sylweddol.

Gofynnodd AE beth oedd y sefyllfa ar bont Tonfannau.

Dyweddod RR fod y paneli ochr yn mynd i gael eu tynnu allan - bydd angen ailosod rhai, rhai wedi'u sgwrio â thywod a'u hail-baentio gyda'r costau'n cael eu rhannu rhwng y contractwr a Gwynedd. Roedd yn anffodus yn yr achos hwn nad oedd amserlen y trefniadau ariannu ar gyfer y bont ar y pryd yn caniatáu ar gyfer cadw cyswllt addas ³.

Gofynnodd PR (trwy'r Cadeirydd) a oedd RR wedi cael unrhyw drafodaethau gyda Network Rail (NR) ynghylch coridor posibl mewn rhai ardaloedd yn ardal Ffriog.

Dyweddod RR fod briff wedi'i anfon at NR a bod hyn bellach yn amodol ar nifer o lefelau o 'cliriadau' gyda NR a oedd yn ofynnol ond a oedd yn cymryd llawer o amser ac yn hirfaith. Roedd yn gobeithio y byddai'n cael ymateb ffurfiol ar gyfer y flwyddyn ariannol nesaf. Roeddent hyn wirioneddol yn eu dwylo hwy.

Diolchodd HP i RR neu ei amser ac am gyflwyno diweddariad diddorol iawn a gobeithiai y gallai'r aelodau glywed mwy yn ddiweddarach yn y flwyddyn.

8. Strategaeth Hamdden – Peter Rutherford

Cyhoeddodd PR fod y ddogfen hon yn gyflawn fel drafft ac y byddai'n mynd allan i ymgynghori arni'n fuan gyda rhanddeiliaid gan gynnwys y BMC, BHS, CNC a Ramblers Cymru ymhlith eraill.

Roeddent wedi gwneud rhai newidiadau yn dilyn cyflwyniad i Awdurdod y Parc Cenedlaethol a oedd wedi argymhell ein bod yn cynnwys Faniau Cysgu a Chartrefi Modur a Gwersylla Gwyllt. Gwnaed hyn yn awr. Byddent yn aros am sylwadau pellach gan y gwahanol randdeiliaid i asesu pa newidiadau pellach y gallai fod eu hangen. Bydd y cyfnod ymgynghori hwn ar agor tan ddiwedd mis Rhagfyr.

Anfonir copi drwy e-bost at holl aelodau'r Fforwm Mynediad Lleol a byddai'n croesawu unrhyw sylwadau ychwanegol gan aelodau pe baent wedi nodi unrhyw gangymeriadau neu wybodaeth sydd ar goll.

Roeddent hefyd wedi rhannu'r mater beicio yn gydrannau ar wahân, beicio mynydd, beicio ffordd, beicio teuluol a nawr beiciau trydan. Roedd defnyddio cerbydau o'r fath yn ddatblygiad newydd pwysig y mae angen ei ychwanegu at y ddogfen.

Ychwanegodd HP eu bod yn ffenomenon cynyddol a bod yna nifer sylweddol o feiciau mynydd trydan sydd â'r potensial i achosi peth difrod i dir nad yw'n llwybr ceffyl cyhoeddus a bod hyn yn her.

Cytunodd PR a bod HP wedi gwneud pwynt pwysig a byddai'n rhaid i ni (fel y PC) fod yn barod ar gyfer hyn yn ogystal â thueddiadau newydd eraill mewn hamdden.

³ **Diffiniad** : Mae arian cadw yn cyfeirio at y swm o arian **a gedwir yn ôl gan y cyflogwr** (fel arfer perchennog y prosiect neu'r datblygwr) o daliad y contractwr hyd at gwblhau'r prosiect adeiladu ^{1 2}.

Pwrpas : Pwrpas cadw arian yw **diogelu'r cyflogwr** rhag unrhyw waith diffygiol neu waith nad yw'n cydymffurfio gan y contractwr. Mae'n gweithredu fel math o warant, gan sicrhau, os bydd unrhyw faterion yn codi yn ystod cyfnod atebolrwydd y diffyg , y bydd y contractwr yn mynd i'r afael â nhw yn unol â thelerau'r contract.

Soniodd AE ei fod wedi gweld pobl yn archwilio opsiynau ar gyfer llwybr o'r gogledd i'r de a bod ychwanegu canolfannau fel Coed Y Brenin o fantais i bawb.

Ychwanegodd PR, fel y dywedwyd yn gynharach, roedd gan Traws Eryri rai materion cyfreithiol ond bod modd gwneud hynny a byddai'r PC ond yn cefnogi hyn pe bai'n aml-ddefnyddiwr.

Gofynnodd y Cyng DO pwy oedd yn atebol o ran yswiriant mewn achosion o'r fath.

Dywedodd PR fod cynsail yn y gyfraith – *volenti non fit injuria* – hynny yw, os ydych yn ymgymryd ag unrhyw weithgaredd a allai fod yn beryglus fel dringo neu farchogaeth, yna rydych yn gwneud hynny ar eich menter eich hun. *Oni bai bod trefeddiannwr yn gwybod y gallai rhywbeth fod yn beryglus ymlaen llaw fel arfer wedi'i wneud gan ddyn (er enghraifft twll cloddio, peiriannau neu anifeiliaid gan gynnwys cŵn) a fyddai'n dod o dan ei atebolrwydd Deiliaid.* Felly dyna'r amddiffyniad.

O fewn y ddogfen roeddynt hefyd wedi rhannu'r gwahanol fathau o redeg - marathonaau, cyfeiriannu, rhedeg ar fryniau, triathlonau ac ati. Mae hwn yn cynnwys gwybodaeth am bob math a sut mae'r PC yn disgwyl i drefnwyr weithio a pharatoi ar gyfer digwyddiadau yn benodol.

Roedd yr adran gyrru oddi ar y ffordd wedi'i rhannu'n ddau – cydnabod hawliau defnyddwyr cyfreithlon ac yna sut y byddai'r PC yn gweithio gydag eraill i ymdrin â defnydd anghyfreithlon.

Dywedodd AE ei bod yn bwysig cofio er mai dogfen hamdden oedd hon - dylai ymwelwyr a chyfranogwyr y digwyddiad fod yn ymwybodol bob amser bod y tir y maent ynddo yn rhan o fusnes fferm.

Diolchodd HP i PR am gyflwyno'r diweddariad hwn.

9. Cyfyngiad mynediad ffurfiol Maes Tanio Traws

Teimlai PR y dylai'r mater hwn gael ei godi eto gyda'r Gweinidog ynghylch cyfyngiadau hirdymor sy'n seiliedig ar ddiogelwch y cyhoedd. Nid oedd yn gwneud unrhyw synnwyr bod yn rhaid i gais CNC ar gyfer Traws ddod i'r Fforwm Mynediad Lleol bob pum mlynedd gan fod y tir wedi'i 'gysegru' fel tir mynediad am byth.

Ar hyn o bryd nid oes unrhyw fecanwaith o fewn y Ddeddf Cefn Gwlad a Hawliau Tramwy i symud tir pan fyddai'n beryglus i'r cyhoedd ac mae'n debygol o barhau felly fel yn yr achos hwn. Roedd hwn yn anomaledd yn y Ddeddf Cefn Gwlad a Hawliau Tramwy yr oedd angen ei unioni ond dim ond drwy newidiadau i'r ddeddfwriaeth sylfaenol y gellid ei gyflawni. Byddai'n edrych ar y llythyr gwreiddiol ac yn ei roi ar yr agenda nesaf ac yn trafod hyn gydag aelodau'r Fforwm Mynediad Lleol gyda golwg ar anfon fersiwn wedi'i ddiweddarau.

10. Eitemau Agenda a Argymhellir ar gyfer y cyfarfod nesaf

- i) Fersiwn terfynol y Strategaeth Hamdden
- ii) Mesur Lles Anifeiliaid
- iii) Canllawiau Digwyddiadau – adolygiad
- iv) Adolygiad o Gynllun Rheoli Eryri.
- v) Diweddariad Adain Wardeniaid – de
- vi) Deddfwriaeth HTC

11. Unrhyw fusnes arall

- i) Dyddiadau cyfarfodydd y Fforwm Mynediad Lleol ar gyfer 2024 i'w cadarnhau.
- ii) Efallai y bydd angen galw is-grŵp at ei gilydd i drafod y Cynllun Ffermio Cynaliadwy (CFfC). Byddai PR yn gwahodd y Cadeiryddion a'r Is-Gadeiryddion priodol i fynychu ar ran yr aelodau gyda'r bwriad o fynegi eu barn. Bydd hyn ar gyfer y darpariaethau mynediad yn unig yn unol â chylch gorchwyl y Fforwm.

12. Dyddiad y Cyfarfod Nesaf - 27 Chwefror 2024

Dyddiadau i'w nodi yn y dyfodol.

Diolchodd HP i bawb am eu presenoldeb a'u cyfraniadau heno.